

Biogospodarka – niedoceniana szansa na poprawę konkurencyjności?

dr Artur Krukowski

Katedra Ekonomii i Agrobiznesu, Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie

Wzmocniona działalność gospodarcza skutkująca rosnącą skalą eksploatacji zasobów przyrody oraz zwiększająca się liczba ludności powodują, że jednym z głównych wyzwań współczesnego świata staje się ochrona środowiska przyrodniczego, przeciwdziałanie zmianom klimatu i zrównoważone wykorzystywanie zasobów naturalnych. Europejska gospodarka – podobnie jak innych regionów świata – w dużym stopniu opiera się na surowcach kopalnych, mających charakter zasobów nieodnawialnych. To natomiast nie tylko negatywnie oddziałuje na stan środowiska naturalnego, ale też, ze względu na niepewność dostaw i wysokie ceny energii – w kontekście agresywnej polityki Rosji – obniża konkurencyjność europejskiego i krajowego przemysłu. Czy istnieje jakieś dobre remedium na szereg obecnych problemów natury środowiskowej, ekonomicznej i społecznej?

Biogospodarka – odpowiedź na wyzwania współczesności?

Jedną z odpowiedzi na aktualne wyzwania społeczno-ekonomiczne i środowiskowe powinna być transformacja krajów Wspólnoty zogniskowana na realizacji celów sformułowanych w unijnej strategii rozwoju biogospodarki¹. Koncepcja ta pojawiła się w dokumentach strategicznych Unii Europejskiej w 2012 roku i wskazywała pięć priorytetowych celów, których wykonanie miało stworzyć podstawy do rozwoju bardziej innowacyjnego, zasobooszczędnego i konkurencyjnego społeczeństwa. Istotnym postulatem było dążenie do zapewnienia bezpieczeństwa żywnościowego i energetycznego, realizowanego w warunkach chroniących środowisko naturalne, a jednocześnie umożliwiającego wykorzystanie zasobów odnawialnych w innych sektorach przemysłu. Według podstawowych założeń, polityka ta miała stanowić siłę napędową prowadzonych przez naukowców badań oraz tworzonych i wdrażanych w sektorach biogospodarki innowacyjnych rozwiązań, przyczyniających się do zrównoważonego wzrostu i poprawy konkurencyjności gospodarki unijnych krajów.

”

Pojęciem biogospodarka określa się zrównoważoną produkcję surowców odnawialnych w postaci biomasy, która następnie jest przetwarzana na różnorodne produkty o wyższej wartości dodanej, m.in.: żywność, pasze, farmaceutyki, włókna, biomateriały i bioprodukty czy bioenergie.

¹ *Innovating for Sustainable Growth: A Bioeconomy for Europe*, Bruksela 2012.

Pojęciem biogospodarki określa się zrównoważoną produkcję biomasy i jej przekształcanie w różnorodne produkty, m.in.: żywność, pasze, farmaceutyki, włókna, biomateriały i bioprodukty czy bioenergię. Biogospodarka obejmuje rozmaite sekcje i działy gospodarki, takie jak: rolnictwo, leśnictwo, rybactwo i rybołówstwo oraz akwakulturę, gdzie powstają surowce odnawialne w postaci biomasy, która następnie jest przetwarzana na produkty o wyższej wartości dodanej. Bazuje ona na zasobach naturalnych i jest nierozzerwalnie związana ze sferą badawczo-rozwojową oraz różnymi dziedzinami nauki, zwłaszcza biotechnologią, naukami medycznymi, biologicznymi, chemicznymi, rolniczymi. Wzajemne powiązanie tych dwóch przestrzeni i integracja wokół celów rozwoju biogospodarki daje gwarancję racjonalnego wykorzystania potencjału ludzkiego, technicznego i ekonomicznego na rzecz tworzenia innowacyjnych rozwiązań, gwarantujących poprawę efektywności gospodarki i działających na rzecz zadowolenia konsumenta.

Biogospodarka w strategiach UE

Realizacja strategii rozwoju biogospodarki jest szczególnie ważna w kontekście prowadzonej przez Unię Europejską polityki klimatyczno-energetycznej oraz skutków agresywnej polityki energetycznej Rosji, przekładających się na koszty energii dla przemysłu i gospodarstw domowych. Wzrost wykorzystywania odnawialnych źródeł energii, które stanowią alternatywę dla paliw kopalnych i przyczyniają się do ograniczania emisji gazów cieplarnianych, a także zmniejszania naszej zależności od niepewnych i niestabilnych rynków paliw kopalnych, może być szansą na pozyskiwanie taniej energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych.

W maju 2022 roku, w następstwie rosyjskiej agresji na Ukrainę, przywódcy unijni postanowili przyspieszyć transformację energetyczną i wyznaczyli nowy cel wykorzystywania źródeł odnawialnych na poziomie 45%.

W ostatnich latach przywódcy unijni wyznaczyli szereg ambitnych celów, które mają prowadzić do tego, że Wspólnota stanie się pierwszym neutralnym klimatycznie blokiem gospodarczym do roku 2050. W lipcu 2021 roku, w pakiecie dotyczącym realizacji Europejskiego Zielonego Ładu, Komisja Europejska zaproponowała zwiększenie wiążącego celu dotyczącego odnawialnych źródeł energii w miksie energetycznym krajów unijnych do 40%, osiągniętego do 2030 roku. Natomiast w maju 2022 roku, w następstwie rosyjskiej agresji na Ukrainę, przywódcy unijni postanowili przyspieszyć transformację energetyczną i wyznaczyli nowy cel wykorzystywania źródeł odnawialnych na poziomie 45%.

W naszym kraju, w strukturze nośników pozyskania energii ze źródeł odnawialnych, dominuje biomasa stała, na którą składa się głównie drewno opałowe pozyskiwane z leśnictwa oraz w mniejszej części produkcja rolnicza w postaci upraw roślinnych i upraw specjalnych przeznaczonych na cele energetyczne. Transformacja energetyczna w Polsce przebiega dość wolno, co niekorzystnie odbija się na poziomie konkurencyjności gospodarki. Choć udało nam się przekroczyć minimalne wymogi unijne i osiągnęliśmy w 2020 roku 16,1% udziału odnawialnych źródeł energii, to w końcowym zużyciu energii brutto poziom ten, na tle wielu innych krajów unijnych, jest nadal niewielki. Ponadto wciąż zbyt duży udział w miksie energetycznym stanowi energia pochodząca ze spalania węgla, co podnosi koszty produkcji energii wynikającej z cen samych surowców oraz uprawnień do emisji CO₂. W tym kontekście plany odejścia od wydobycia węgla w Polsce sięgające roku 2049 oraz założenia krajowej polityki energetycznej do roku 2040 wydają się mało ambitne, zwłaszcza w sytuacji kiedy rozwój energetyki wiatrowej i słonecznej, a w przyszłości energii jądrowej, mógłby pomóc z powodzeniem zastąpić tradycyjne źródła.

Aby to osiągnąć, obok promocji alternatywnych źródeł energii, niezbędna jest racjonalna pomoc publiczna w zakresie ich stosowania, poprawa efektywności energetycznej oraz przyspieszona modernizacja sieci elektroenergetycznych w celu absorpcji energii z dodatkowych źródeł.

Transformacja energetyczna w Polsce przebiega dość wolno, co niekorzystnie odbija się na poziomie konkurencyjności gospodarki. Choć udało nam się przekroczyć minimalne wymogi unijne i osiągnęliśmy w 2020 roku 16,1% udziału odnawialnych źródeł energii, to w końcowym zużyciu energii brutto poziom ten, na tle wielu innych krajów unijnych, jest nadal niewielki.

Rozwój biogospodarki a konkurencyjność polskiej gospodarki

Strategia rozwoju biogospodarki od momentu jej powstania stała się ważnym obszarem zainteresowania organów unijnych oraz istotnym elementem realizacji różnych polityk wspólnotowych. Została zaadaptowana przez wiele krajów i regionów jako jedna z wiodących specjalizacji, mających przyczynić się do wzrostu konkurencyjności gospodarki oraz poprawy jakości życia mieszkańców. Biogospodarka, która obejmuje szeroki zakres działalności gospodarczej człowieka, wykorzystującej zasoby powstające w świecie przyrody, jest olbrzymią szansą na zahamowanie niekorzystnych zjawisk i rozwiązywanie problemów współczesnego świata.

Biorąc pod uwagę olbrzymi potencjał sektorów odpowiedzialnych za produkcję biomasy w Polsce, można stwierdzić, iż realizacja założeń strategii rozwoju biogospodarki może przynieść szereg korzystnych zmian gospodarczych, społecznych i środowiskowych. W przypadku rolnictwa, jak i pozostałych sektorów produkcji pierwotnej, zastosowanie nowoczesnych technologii produkcji powinno skutkować poprawą jej efektywności, zmniejszeniem negatywnego wpływu na środowisko przyrodnicze oraz powstawaniem nowych miejsc pracy i źródeł dochodu dla producentów biomasy. W przypadku sektorów przetwarzających biomasę i produkujących towary sprzedawane na rynku wewnętrznym i na eksport, rozwój biogospodarki jest szansą na ucieczkę z „pułapki przeciętnego produktu” poprzez oferowanie produktów o wyższej marży dzięki wykorzystaniu nowoczesnych technologii oraz stosowanie przez podmioty gospodarcze strategii społecznej odpowiedzialności biznesu. Strategii, w której przestrzeganie zasad zrównoważonego rozwoju i informowanie konsumentów o ekologicznych aspektach wytwarzania produktów oraz działaniach firmy na rzecz ochrony środowiska przyrodniczego przyczynia się do poprawy jej konkurencyjności i osiągania lepszych wyników finansowych. W przypadku produkcji energii odnawialnej w postaci biomasy stałej, biogazu i biopaliw, rozwój nowoczesnych technologii przetwarzania biomasy pozwoli na poprawę efektywności ich produkcji, uniknięcie konkurencji między wykorzystaniem surowców na cele żywnościowe i energetyczne, jak również wykorzystanie na większą skalę surowców odpadowych.

Wykorzystywanie zasobów świata przyrody w sposób zrównoważony jest podstawowym wyzwaniem, stojącym przed współczesnym społeczeństwem. W tym również przed politykami odpowiedzialnymi za politykę gospodarczą oraz przed szeroko rozumianą sferą naukowo-badawczą, bowiem w świetle głównych wyzwań społeczno-gospodarczych i ekologicznych wszystkie sektory gospodarcze oraz najważniejsze instytucje powinny być zaangażowane w tworzenie i realizację rozwiązań spełniających sformułowane w strategii rozwoju biogospodarki cele.

O autorze

Dr **Artur Krukowski** – doktor nauk ekonomicznych, adiunkt w Katedrze Ekonomii i Agrobiznesu w Uniwersytecie Przyrodniczym w Lublinie. Jego zainteresowania badawcze dotyczą zagadnień związanych z konkurencyjnością podmiotów agrobiznesu, organizacją i funkcjonowaniem handlu i logistyki na rynku żywności oraz z rozwojem biogospodarki, w tym kwestii pozyskiwania odnawialnych źródeł energii. Zainteresowania te znajdują odzwierciedlenie w licznych krajowych i zagranicznych publikacjach naukowych. Obok pracy naukowo-dydaktycznej współpracuje z instytucjami otoczenia społeczno-gospodarczego, w tym z Urzędem Marszałkowskim w Lublinie w roli eksperta przy realizacji regionalnej strategii inteligentnego rozwoju w oparciu o koncepcję rozwoju biogospodarki.

Partnerzy

SAMORZĄD
WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO

GDAŃSK

Pomorski Fundusz Rozwoju
sp. z o.o. z siedzibą w Gdańsku

Spółka Samorządu
Województwa Pomorskiego

POLSKO-AMERYKAŃSKA
FUNDACJA WOLNOŚCI

Partnerzy numeru

BNP PARIBAS
FOOD & AGRO

Nestlé Good food, Good life